Sobre la presència de dues espècies de peixos pelàgics associats a objectes flotants en el mar Català (Mediterrània nordoccidental)

Enric MASSUTÍ i Constantí STEFANESCU

SHNB

SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE LES BALEARS

Massutí, E. i Stefanescu, C, 1994. Sobre la presència de dues espècies de peixos pelàgics associats a objectes flotants en el mar català (Mediterrània nordoccidental). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 37: 117-123 ISSN 0212-260X. Palma de Mallorca.

Es recull la captura d'un exemplar de *Seriola fasciata* (Bloch, 1793) i un altre de *Schedophilus ovalis* (Cuvier & Valenciennes, 1833) a Cala Rajada i Portocolom, a l'illa de Mallorca. *S. fasciata* es captura per segona vegada a la Mediterrània i *S. ovalis* per tercer cop al mar Català. Es donen els caràcters morfomètrics i merístics d'ambdós exemplars i es comenten aspectes del seu comportament i de la seva distribució i abundància a l'àrea.

Paraules clau: Seriola fasciata, Schedophilus ovalis, *mar Mediterrània, mar Català.*

ON THE PRESENCE OF TWO SPECIES OF PELAGIC FISHES ASSOCIATED TO FLOATING OBJECTS IN THE CATALAN SEA (NORTHWESTERN MEDITERRANEAN). The capture of single specimens of *Seriola fasciata* (Bloch, 1793) and *Schedophilus ovalis* (Cuvier & Valenciennes, 1833) is reported from Cala Rajada and Portocolom in Majorca Island. It represents the second report of *S. fasciata* in the Mediterranean Sea and the third capture of *S. ovalis* in the Catalan Sea. Morphometric and meristic characters are given, and some aspects of their distribution and abundance are also mentioned and related to their behaviour.

Keywords: Seriola fasciata, Schedophilus ovalis, *Mediterranean sea, Catalan sea.*

Enric MASSUTÍ, I.E.O.-Centre Oceanogràfic de Balears. Moll de Ponent s/n, Ap. 291, 07080 Palma de Mallorca. Constantí STEFANESCU. C.S.I.C.- Institut de Ciències del Mar. Passeig Joan de Borbó s/n, 08039 Barcelona.

Recepció del manuscrit, 27-abr-94. Revisió acceptada, 12-set-94

Introducció

Seriola fasciata (Bloch, 1793) (Pisces: Carangidae) i *Schedophilus ovalis* (Cuvier i Valenciennes, 1833) (Pisces: Centrolophidae) són dues espècies de peixos que durant la fase juvenil presenten un comportament epipelàgic, que es torna mesopelàgic o fins i tot demersal en els exemplars de major edat. Ambdues espècies es distribueixen per les regions tropicals i subtropicals de l'Atlàntic i han estat capturades ocasionalment en el mar Català, a la Mediterrània nordoccidental.

A l'Atlàntic occidental, *S. fasciata* es distribueix per les costes de Massachusetts, Bermudas, Golf de Mèxic, Cuba i Puerto Rico (Smith-Vaniz, 1986). A la part oriental d'aquest oceà únicament es captura a Madeira, on és localment abundant (Smith-Vaniz, 1986) i a les illes Canàries, on es captura juntament amb altres espècies del gènere *Seriola* (Pérez-Barroso *et al.*, 1991). Recentment ha estat citada per primera vegada a la Mediterrània (Massutí i Stefanescu, 1993).

S. ovalis es distribueix a l'Atlàntic oriental, des de la península Ibèrica fins a les costes de Sudàfrica (Haedrich, 1986). Malgrat que pot trobar-se per tota la Mediterrània (Haedrich, 1986; Bauchot, 1987; Fredj i Maurin, 1987), la seva captura en aquesta àrea pot considerar-se excepcional (Tortonese, 1960, 1975; Stefanescu i Massutí, 1994).

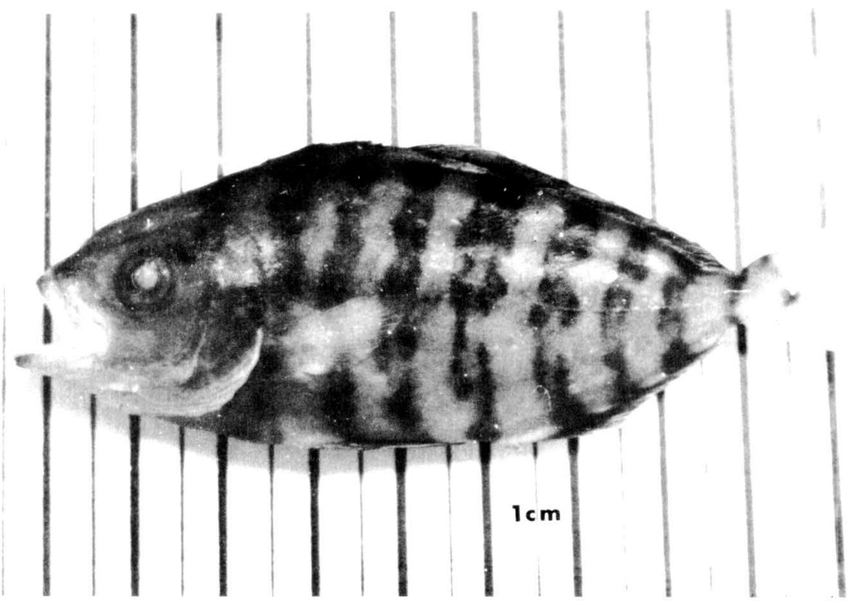

Fig. 1. Exemplar de *Seriola fasciata* capturat el 18-oct.-1993 a Cala Rajada (Mallorca).
Fig. 1. Specimen of Seriola fasciata *captured on 18-oct.-1993 off Cala Rajada (Majorca).*

***Seriola fasciata* i *Schedophilus ovalis* en aigües de Mallorca**

El 18 de novembre de 1993, un exemplar de *S. fasciata* (Fig. 1) va ésser capturat en aigües de Cala Rajada durant la pesca de llampuga (*Coryphaena hippurus,* Pisces: Coryphaenidae), a sota d'un dels sistemes d'agregació de peixos utilitzats en la pesquera (Massutí i Morales-Nin, 1991). El 22 de septembre de 1993 es va capturar un exemplar de *S. ovalis* (Fig. 2) en aigües de Portocolom, amb el mateix sistema de pesca anteriorment citat.

Per a la seva descripció, s'han agafat les mesures estàndar que es fan servir en exemplars d'aquestes espècies. A les Taules 1 i 2 es presenten les dades morfomètriques i merístiques d'ambdós exemplars, actualment dipositats a la col.lecció ictiològica del Centre Oceanogràfic de Balears.

Malgrat la gran similitud morfomètrica existent entre els adults de *S. fasciata* i *Seriola dumerili* (Risso, 1810), l'altra espècie del gènere *Seriola* present a l'àrea d'estudi (Bauchot, 1986), l'exemplar capturat va ésser identificat atenent als següents caràcters (Smith-Vaniz, 1986): la forma de la mandíbula superior, l'elevat nombre de branquispines, el nombre de radis espinosos de l'aleta dorsal, la mida relativa de les òrbites oculars i la coloració característica dels individus juvenils (Smith-Vaniz, 1986).

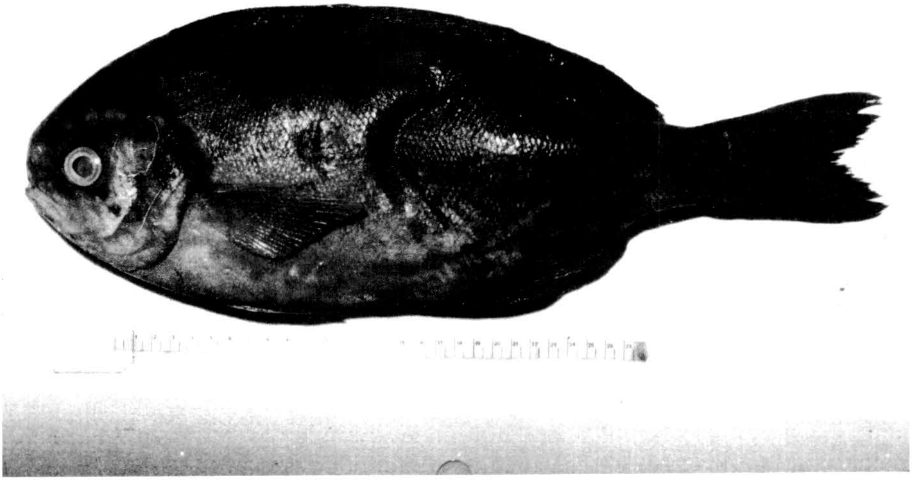

Fig. 2. Exemplar de *Schedophilus ovalis* capturat el 22-sept.-1993 a Portocolom (Mallorca).
Fig. 2. Specimen of Schedophilus ovalis *captured on 22-sept.-1993 off Portocolom (Majorca).*

Dades morfomètriques	mm	%
Longitud total	98.0	
Longitud a la furca	88.0	
Longitud estàndar (LS)	84.5	
Longitud cefàlica (LC)	25.7	30.4 LS
Diàmetre ocular	6.7	26.1 LC
Distància preorbitària	8.1	31.5 LC
Distància postorbitària	9.8	38.1 LC
Distància interorbitària	7.8	30.3 LC
Base de la 1ra aleta dorsal	7.5	8.9 LS
Base de la 2na aleta dorsal	36.0	42.6 LS
Base de l'aleta anal	25.9	30.6 LS
Distància predorsal	31.1	36.8 LS
Distància prepectoral	25.7	30.4 LS
Distància preanal	52.7	62.3 LS
Distància prepèlvica	31.1	36.8 LS
Longitud de l'aleta pectoral	14.7	17.4 LS
Longitud de l'aleta pèlvica	18.3	21.6 LS
Altura màxima	32.1	37.9 LS
Dades merístiques		
Radis		
1ra dorsal	VIII	
2na dorsal	I,28	
Pectoral	20	
Anal	II+I,19	
Pèlvica	5	
Branquispines		
Marge superior	8	
Marge inferior	17	
Total	25	
Pes total (g)	15.4	

Taula 1. Dades morfomètriques i merístiques de l'exemplar de *Seriola fasciata* capturat a Cala Rajada (Mallorca).
Table 1. Morphometric and meristic data of the specimen of Seriola fasciata *captured in Cala Rajada (Majorca).*

Dades morfomètriques	mm	%LS
Longitud estàndar (LS)	379.8	
Longitud cefàlica	110.0	28.9
Distància rostral	25.6	6.7
Diàmetre ocular	21.3	5.6
Longitud mandíbula superior	36.1	9.5
Distància postorbitària	57.1	15.0
Distància interorbitària	42.8	11.2
Distància predorsal	102.8	27.1
Distància prepectoral	96.0	25.3
Distància preanal	208.0	54.7
Distància prepèlvica	115.2	30.3
Longitud de l'aleta dorsal	234.4	61.7
Longitud de l'aleta anal	117.6	31.0
Longitud de l'aleta pectoral	82.1	21.6
Longitud de l'aleta pèlvica	65.2	17.2
Altura màxima	150.2	39.5
Dades merístiques		
Radis de l'aleta dorsal	VIII+28	
Radis de l'aleta anal	II+23	
Radis de l'aleta pectoral	22	
Radis de l'aleta pèlvica	I+5	
Branquispines 1er. arc branquial	6+16	

Taula 2. Dades morfomètriques i merístiques de l'exemplar de *Schedophilus ovalis* capturat a Portocolom (Mallorca).
Table 2. Morphometric and meristic data of the specimen of Schedophilus ovalis *captured in Portocolom (Majorca).*

La captura de *S. fasciata* representa la segona citació de l'espècie a la Mediterrània (*cf.* Massutí i Stefanescu, 1993). Es tracta d'un peix característic de la influència del corrent atlàntic en aquest mar (Fredj i Maurin, 1987). El fet de què els dos únics exemplars citats a la zona siguin juvenils, capturats en èpoques de l'any molt semblants, i que zones tan allunyades com Madeira i Canàries siguin les més properes de l'Atlàntic on es troba aquesta espècie, permet descartar que es tracti d'exemplars expatriats de la seva àrea de reproducció habitual i, en canvi, ens fa pensar que provenen de postes realitzades en aigües properes a Mallorca. Probablement, els adults de *S. fasciata* no han estat mai citats prèviament al mar Català per la confusió amb

els de *S. dumerili,* espècie aquesta molt abundant a la zona (Lloris *et al.*, 1984; Sostoa *et al.*, 1990). Degut a la gran semblança entre *S. fasciata* i d'altres espècies del gènere *Seriola*, en altres àrees de l'Atlàntic també s'ha constatat aquesta confusió i, fins i tot, és la principal causa adduïda per Smith-Vaniz (1986) per justificar el desconeixement en la distribució de *S. fasciata* a l'Atlàntic oriental. El període de posta de *S. fasciata*, per altra banda, no coincidiria a la Mediterrània amb el de *S. dumerili,* els exemplars juvenils de la qual apareixen durant l'agost i septembre.

S. ovalis es diferencia de les altres tres espècies de centrolòfids presents a la Mediterrània (*Centrolopus niger* (Gmelin, 1788), *Hyperoglyphe perciformis* (Mitchill, 1815) i *Schedophilus medusophagus* Cocco, 1839), per l'estructura de les espines de l'aleta dorsal, disposició de les aletes dorsal i pectoral, nombre de radis de les aletes dorsal i anal i nombre de branquispines del primer arc branquial (Haedrich, 1967).

S. ovalis és una espècie de la qual, en el mar Català, només es coneixen dues referències de la seva captura, una del segle passat (Steindachner, 1868) i l'altra molt més recent (Stefanescu i Massutí, 1994). Segons aquests darrers autors, la manca de dades de captures d'aquesta espècie pot ésser deguda al seu comportament. Els juvenils i adults joves d'aquesta i d'altres espècies de centrolòfids tenen el costum de situar-se sota de meduses i objectes flotants d'origen divers (Haedrich, 1986). En efecte, durant el seguiment de la comunitat de peixos pelàgics associats a objectes flotants que el primer dels autors d'aquesta nota ve realitzant des de fa uns anys, s'han capturat dos exemplars de *S. ovalis.* Aquesta mateixa espècie s'observa amb certa constància en estudis de la ictiofauna associada a dispositius d'agregació de peixos realizats a la Mediterrània (Relini *et al.*, 1992) i a l'Atlàntic (D. Carvalho, com. pers.). Segons Orsi-Relini *et al.* (1990), es tracta d'exemplars juvenils nascuts a finals d'estiu, que presenten un comportament pelàgic i s'alimenten majoritàriament de plàncton gelatinós. Durant la tardor de l'any següent, quan ja tenen un any de vida i assoleixen mides d'uns 45 cm, descendeixen en la columna d'aigüa i adquireixen hàbits mesopelàgics o fins i tot demersals.

Agraïments

A Pere Fuster i Joan Obrador, patrons de les embarcaciones *Hispaniola* i *Furia* de Cala Rajada i Portocolom, respectivament, per capturar i cedir-nos els exemplars descrits, i a Miquel Tena per realitzar les fotografies incloses en la present nota.

Bibliografia

Bauchot, M.L. 1987. Poissons osseux. In: Fischer, W., Schneider, M. i Bauchot, M.L. eds. *Fiches FAO d'identification des espèces pour les besoins de la pêche. (Révi-sion 1). Méditerranée et mer Noire. Zone de pêche 37,* Vol. II:891-1422. FAO. Rome.

Fredj, G. i Maurin, C. 1987. Les poissons dans la banque des données MEDIFAUNE. Applica-tion à

l'étude des caractéristiques de la faune ichthyologique méditerranéenne. *Cybium,* 11(3): 218-299.

Haedrich, R.L. 1967. The Stromateoid fishes: Systematics and a classification. *Bull. Mus. Comp. Zool.,* 135(2):31-139.

Haedrich, R.L. 1986. Centrolophidae. In: Whitehead, P.J.P., Bauchot, M.L., Hureau, J.C., Nielsen, J. i Tortonese, E. eds. *Fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean,* Vol. III:1177-1182. UNESCO. París.

Lloris, D., Rucabado, J., Del Cerro, Ll., Portas, F., Demestre, M. i Roig, A. 1984. Tots els peixos del Mar Català. I: Llistat de cites i referències. *Treballs Soc. Cat. Ict. Herp.,* 1:1-208.

Massutí, E. i Morales-Nin, B. 1991. La pesca de la llampuga (*Cory-phaena hippurus*) en Mallorca. *Inf. Téc. Inst. Esp. Oceanogr.,* 96:1-18.

Massutí, E. i Stefanescu, C. 1993. First record of *Seriola fasciata* (Bloch, 1793) (Osteichthyes: Carangidae) in the Mediterranean. *J. Fish. Biol.,* 42:143-144.

Orsi-Relini, L., Fida, B. i Relini, M. 1990. Notes about *Schedophilus ovalis* (Osteichthyes, Centrolo-phidae) in the Ligurian Sea. *Rapp. Comm. int. Mer Médit.,* 32(1):272.

Pérez-Barroso, F.I., González, J.A., Lozano, I.J. i Santana, J.I. 1991. La pesca artesanal de las especies del género *Seriola* (Cuvier, 1817) en las Islas Canarias. *Actas III Jornadas Ictiología Ibérica, Perlora, 1991*:42.

Relini, M., Orsi-Relini, L. i Relini G., 1992. An offshore buoy as a F.A.D. in the Mediterranean Sea. *Fifth International Conference on Artificial Habitats for Fisheries, Long Beach, California, Novem-ber 3-7, 1991*:13 pp.

Smith-Vaniz, W.F. 1986. Carangidae. In: Whitehead, P.J.P., Bauchot, M.L., Hureau, J.C., Nielsen, J. i Tortonese, E. eds. *Fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean,* Vol. II:815-844. UNESCO. París.

Sostoa, A. de (Ed.) 1990. *Història Natural dels Països Catalans. Vol. 11. Peixos.* Enciclopèdia Catalana. Barcelona. 487 pp.

Stefanescu, C. i Massutí, E. 1994. Segunda cita de *Schedophilus ovalis* (Cuvier & Valenciennes, 1833) (Osteichthyes: Centrolophidae) para el mar Catalán (Mediterráneo Noroccidental). *Misc. Zool.,* 16(1992): 240-242

Steindachner, F. 1868. Ichthyologischer Bericht über eine nach Spanien und Portugal unternommene Reise. Uebersicht der Meeres-fische an den Küsten Spanien's und Portugal's. *Sitzb. Akad. Wiss. Wien,* 57(1):1-74.

Tortonese, E. 1960. Revisione dei Centrolophidae (Pisces Perciformes del Mare Ligure) (1). *Ann. Mus. civ. Stor. nat. Giacomo Doria,* 71:57-82.

Tortonese, E. 1975. *Fauna d'Italia. Osteichthyes,* Vol. XI. Ed. Calde-rini. Bologna. 636 pp.